

Przedmowa do wydania polskiego

Wiosną i latem 2009 r. prowadziłem badania w warszawskim Archiwum Głównym Akt Dawnych. W tym okresie w pałacu Raczyńskich późnymi popołudniami zaczynały się próby pianistyczne. My, historycy, pochyleni w sąsiedniej sali nad dokumentami, pod koniec długich dni pracy w archiwum byliśmy więc nagradzani muzyką fortepianową, przede wszystkim utworami Chopina. Przypadek chciał, że akurat w tym czasie zajmowałem się kwestią sporów toczących się na początku XX w. wokół budowy pomnika tego wielkiego kompozytora. Cóż za wspaniała koincydencja: z akt wyłaniały się zmagania urzędników Imperium, polskich obywateli i rosyjskich nacjonalistów o monument, jego rozmiary i lokalizację, a w sali obok młodzi pianiści grali dzieła mistrza. I właśnie to wzajemne przenikanie się pozornie dawno minionych czasów i konfliktów z intensywnym współczesnym miejskim i kulturalnym życiem Warszawy tak bardzo zafascynowało i zachwycało mnie zarówno w Archiwum, jak i podczas moich licznych spacerów po mieście. Wciąż towarzyszyło mi poczucie, że badam nie tylko odległe stulecie, lecz także jednocześnie zajmuję się współczesną Warszawą.

Tę moją impresję Andrzej Szabaciuk skomentował podczas jednej z naszych rozmów w barze mlecznym Pod Barbakanem, gdzie z reguły spędzaliśmy przerwę w pracy archiwalnej. Stwierdził on, że swoją książkę powinienem wydać także po polsku, aby mogli się z nią zapoznać warszawiacy. Zamiar taki wydał mi się wtedy nierealistyczny, a nawet zuchwały. Droga do ukończenia mojej rozprawy habilitacyjnej była wówczas jeszcze bardzo długa i nawet publikacja wersji niemieckiej wciąż stanowiła pieśń przyszłości. Ale ziarno zostało posiane i myśl o polskim wydaniu towarzyszyła mi w następnych latach. Wraz z wydaniem niemieckiego oryginału w 2015 r. tłumaczenie znalazło się na mojej liście spraw do załatwienia, choć i wtedy nie pomyślałbym, że przedsięwzięcie to uda się zrealizować tak szybko. Teraz jednak polskie wydanie pracy ukazuje się akurat na 200. rocznicę utworzenia Uniwersytetu Warszawskiego. Trudno o lepszą chwilę do wykazania wzajemnych splotów współczesności i tamtej odległej epoki, której poświęcona jest rozprawa.

Niniejsza książka to dużo więcej niż tylko tłumaczenie. Przede wszystkim polskie wydanie znacznie poszerzono pod kątem nowszej polskiej literatury

naukowej, uzupełniono o osobny rozdział poświęcony kontekstowi Warszawy. Fragmenty rozprawy zostały też gruntownie zmodyfikowane. Ponieważ w związku z tymi uzupełnieniami konieczne były też skróty, w tym miejscu wspomnieć należy o monografii *Imperiale Herrschaft im Weichselland*. W niemieckim wydaniu obszerniej przywoływane jest piśmiennictwo niemieckie i angielskojęzyczne, tam też w części załącznikowej znajdują się szczegółowe indeksy osób oraz zestawienia opublikowanych źródeł. Wykazy te dostępne są także pod adresem: <https://www.uni-bamberg.de/hist-oeg/team/prof-dr-malte-rolf/forschungsschwerpunkte/imperiale-herrschaft-im-weichselland-das-koenigreich-polen-im-russischen-imperium-1864-1915/> oraz <https://www.uni-bamberg.de/hist-oeg/team/prof-dr-malte-rolf/forschungsschwerpunkte/imperiale-herrschaft-im-weichselland-das-koenigreich-polen-im-russischen-imperium-1864-1915/imperiale-herrschaft-im-koenigreich-polen-materialien/>.

Podziękowania

Wiele osób przyczyniło się do tego, że publikację niniejszej książki udało się zrealizować bez trudności i zadziwiająco szybko. Moje podziękowania należą się Wszystkim, którzy wspierali mnie przy tym radami, wskazówkami i konstruktywną krytyką oraz zachęcali do działania. Cennej pomocy przy opracowaniu i uzupełnieniach maszynopisu udzielili mi doktor Robert Brier, doktor Tim Buchen, Martin Müller-Butz, privatdozent Ute Caumanns, doktor Maciej Górny, Makary Gorzynski, profesor Martin Kohlrausch, doktor Hanna Kozinska-Witt, profesor Gregor Thum, profesor Theodore Weeks, profesor Agnieszka Zabłocka-Kos i w szczególnej mierze Marcin Siadkowski. W przygotowaniach i podczas moich pobytów w Warszawie wielkiego wsparcia udzielali mi: doktor Łukasz Chimiak, Agnieszka Chudzik, doktor Jose Faraldo, doktor Artur Gorak, profesor Tomasz Kizwalter, doktor Jerzy Kochanowski, Joanna Pietrzak, doktor Andrzej Szabaciuk oraz profesor Andrzej Szwarc. Jestem im wszystkim ogromnie wdzięczny.

Przede wszystkim jednak pragnę złożyć podziękowania privatdozent Ruth Leiserowitz, która od samego początku energicznie angażowała się na rzecz powstania przekładu niniejszej pracy. Poparciu ze strony jej oraz profesora Miłocha Żelnika, jak również znacznej dotacji ze środków Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie zawdzięczam publikację polskiego tłumaczenia mojej rozprawy. Ogromnie wdzięczny jestem także tłumaczowi, Wojciechowi Włoskowiczowi, który swoją uważną lekturą maszynopisu pomógł wychwycić ostatnie niejasności; jego doskonała i szybka praca nad przekła-

dem zasługuje na uznanie i podziękowania z mojej strony. Za konsekwentną i zawsze miłą współpracę podziękować pragnę także Wydawnictwom Uniwersytetu Warszawskiego oraz moim Współpracowniczkom i Współpracownikom. Wszyscy oni sprawili, że polskie wydanie niniejszej pracy ukazuje się w 200. rocznicę utworzenia Uniwersytetu Warszawskiego.

Książkę tę zadedykować chciałbym wszystkim tym osobom w Warszawie, które pośród zgiełku wielkomiejskiej codzienności okazywały mi tak wielką życzliwość, chęć pomocy i serdeczność. Sprawily one, że Warszawa stała się mi drugim domem i że z wielką przyjemnością mogłem prowadzić badania w tym mieście i na jego temat. Wszystkim tym osobom składam ogromne podziękowania.

Malte Rolf

Brema, 6 czerwca 2016 r.